

Olie is nog even niet voorbij, helaas

'Het spel van de olie-industrie is uit', orakelt Jeffrey Sachs, zonder duidelijk te zijn over waar de uitgang zich bevindt (*DS 10 juni*). Wensen als feiten voorstellen, is gevaarlijk. Zeker, de duurzame energietransitie betekent afscheid nemen van fossiele brandstoffen en volledig (en snel) overschakelen op uitsluitend duurzame en hernieuwbare energie. Maar die overgang blijft bijzonder armlastig, ook met de fantastische technologische successen van de laatste tien jaar om elektriciteit direct uit de omgeving te plukken (PV, wind, water) tegen steeds lagere kosten. De leidraad is duidelijk, maar de weg is bezaaid met valkuilen.

Steenkool gaf vorm aan de nu voorbij glijdende beschavingsperiode, gebouwd op de omzetting van brandstoffen over warmte in kracht (beweging, elektriciteit). Steenkool is de eerste fossiele brandstof die door de hernieuwbare elektriciteit het veld moet ruimen: de uitgang is zichtbaar en nabij.

Olie wordt nog weinig gebruikt om elektriciteit op te wekken, maar des te meer voor beweging (auto's, schepen, vliegtuigen, mobiele werktuigen), als grondstof in de industrie, om warmte te leveren (fornuizen, ovens, stoomketels, gebouwen verwarmen). Zeker, de markt van elektrische fietsen en auto's is niet tegen te houden en de warmtebehoefte van gebouwen kan drastisch omlaag, maar het spel van de oliesector is nog niet uit.

Strijd om oliebronnen

In 1973 heerste het schrikbeeld van mondiale uitputting van aardolie, met olie geopolitiek afgebeeld als veroveringsstrijd van oliebronnen. Dat beeld bleef hardnekkig verbreid, ook nadat overvloedige aardolie vanaf 1983 de wereld had overspoeld, en het klimaatverdrag (1992) het teveel aan olie tot een structureel feit had gemaakt. De atmosfeer kan de verbrandingsgassen van alle aardolie onmogelijk absorberen. Die onwrikbare beperking op oliegebruik drong slechts langzaam door. Het Internationaal Energie Agentschap publiceerde pas in 2006 zijn eerste 'energie technologische perspectieven' met een gerichte blik voorbij de fossiele brandstoffen. Jaren later stelde het agentschap ook dat de meeste fossiele brandstoffen ondergronds moeten blijven. In 2014 plakte IPCC een cijfer op het resterende mondiale koolstof-emissiebudget: 275 gigaton.

Het geopolitieke gevecht over wie olie nog mag oppompen en verkopen, nam steeds ernstigere en bloedigere vormen aan, naarmate de

AVIEL VERBRUGGEN

Wie? Emeritus hoogleraar energie- en milieueconomie (UAntwerpen).

Wat? Het geopolitieke gevecht over wie olie mag oppompen en verkopen, neemt vaak ernstige vormen aan. Als de rel met Qatar verder escaleert, heeft dit ook gevolgen voor andere conflicten in de regio.

fuik van het beknotte oliegebruik begon te spannen.

Vanaf de jaren 90 verschoof de geopolitiek van schaarse oliebronnen veroveren naar voorwaarden scheppen waaronder een coalitie van landen haar olie duur kan verkopen, door olielanden die niet bij de coalitie horen van de markt weg te houden. De Gulf Cooperation Council (GCC) verenigt Saudi-Arabië, de Emiraten, Bahrein en Qatar, met steun van de Verenigde Staten. De coalitie betreft Exxon en consorten in haar oliewinning en handel en koopt met de opbrengsten veel in het Westen: luxegoederen, bouwprojecten en wapentuig.

Andere gas- en olierijke landen zijn of waren minder gedwee: Iran op kop, gevolgd door Irak, Libië, Algerije, Soedan en Rusland. Embargo's, sancties en langdurige conflicten of verwoestende oorlogen belemmeren hun deelname aan de oliewereldmarkt. De VS kopen praktisch geen olie uit die landen, en een hoge olieprijs voor Europa en het Verre Oosten komt de VS niet ongelegen: voor de concurrenten een hogere gas- en oliefactuur waarvan de opbrengst grotendeels naar de VS vloeit.

Familieruzie

De laatste twintig jaar sluit dit 'marktmodel' soepel aan bij politiek-economische veranderingen in coalitie- en niet-coalitielanden. Een losser embargo tegen Iran, de opbouw van militaire en economische spanningen met Rusland, met belemmeringen op zijn gasuitvoer als gevolg, streven naar een Koerdische staat tot de rel over Qatar die startte op 5 juni. Het kip-en-eiprobleem is hier: stuwt

De weg naar duurzame transitie is bezaaid met valkuilen

het 'marktmodel' de veranderingen of past het zich snel aan?

De Saudische paranoïde elite heeft het meest te verliezen als het dominante marktmodel uiteenvalt. De elite is al jaren ongelukkig over buitenbeentje Qatar, dat ook met Iran zaken wil doen, besmet is met westerse vrijheidskiemen en over die vreselijke nieuwszender Al Jazeera beschikt. De spanningen in de GCC-familie slaan nu om in open ruzie, met onbegrijpelijke maatregelen tegen Qatar en de burgers van de GCC-landen. Die spetterende uitloper van Donald Trumps slordige diplomatieke bezoek aan Saudi-Arabië, vindt Israël prima. Iran komt in het voetlicht als het grote kwaad, het enige moslimland dat over de natuurlijke hulpmiddelen en het menselijk kapitaal beschikt om het zionistische experiment in Israël een halt toe te roepen.

De Qatar-rel kan betijen of escaleeren. Escalatie opent een nieuwe, helse - Iraanse - cyclus die zich ent op de Palestijnse, Iraakse, Syrische of Libische conflicten, en zich kan uitbreiden tot Rusland en vroegere Sovjetstaten.

We gebruiken al minder aardolie, maar de overgang naar duurzame energietransitie is geen wandeling in het park.

Een kerkhof van jaknikkers in Oman. © big